सा तद्वचः समाज्ञाय तथा चक्रे मनोजवा । इतश्चेतश्च गच्छन्ती वैरसन्धुक्षणे रता ।

इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि रामोपाख्यानपर्व्वणि वानरोत्पत्तौ पञ्चसप्तत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २७५ ॥

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ उक्तं भगवता जन्म रामादीनां पृथक् पृथक् । प्रस्थानकारणं ब्रह्मन् श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां । २५८४

कथं दाशरथी वीरौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ । संप्रस्थितौ वने ब्रह्मन् मैथिली च यशस्विनी ।

॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ जातपुत्रोदशरथः प्रीतिमानभवन्नृप । क्रियारतिर्धर्म्मरतः सततं वृद्धसेविता ।

क्रमेण चास्य ते पुत्राव्यवर्द्धन्त महौजसः । वेदेषु सरहस्येषु धनुर्व्वेदेषु पारगाः ।

चरितब्रह्मचर्य्यास्ते कृतदाराश्च पार्थिव । यदा तदा दशरथः प्रीतिमानभवत् सुखी ।

ज्येष्ठो रामोऽभवत्तेषां रमयामास हि प्रजाः । मनोहरतया धीमान् पितुर्हृदयनन्दनः । २५९०

ततः स राजा मतिमान् मत्वात्मानं वयोऽधिकं । मन्त्रयामास सचिवैर्धर्म्मज्ञैश्च पुरोहितैः ।

अभिषेकाय रामस्य यौवराज्येन भारत । प्राप्तकालञ्च ते सर्व्वे मेनिरे मन्त्रिसत्तमाः ।

लोहिताक्षं महाबाहुं मत्तमातङ्गगामिनं । दीर्घबाहुं महोरस्कं नीलकुञ्चितमूर्द्धजं ।

दीप्यमानं श्रिया वीरं शक्रादनवरं रणे । पारगं सर्व्वधर्म्माणां बृहस्पतिसमं मतौ ।

सर्व्वानुरक्तप्रकृतिं सर्व्वविद्याविशारदं । जितेन्द्रियममित्राणामपि दृष्टिमनोहरं । २५९५

नियन्तारमसाधूनां गोप्तारं धर्म्मचारिणां । धृतिमन्तमनाधृष्यं जेतारमपराजितं ।

पुत्रं राजा दशरथः कौशल्यानन्दिवर्द्धनं । सन्दृश्य परमां प्रीतिमगच्छत् कुरुनन्दन ।

चिन्तयंश्च महातेजा गुणान् रामस्य वीर्य्यवान् । अभ्यभाषत भद्रन्ते प्रीयमाणः पुरोहितं ।

अद्य पुष्योनिशि ब्रह्मन् पुण्यं योगमुपैष्यति । सम्भाराः संभ्रियन्तां वै रामस्योपनिमन्त्र्यतां ।

इति तद्राजवचनं प्रतिश्रुत्याऽथ मन्थरा । । कैकेयीमभिगम्येदं काले वचनमब्रवीत् । २५९०

अद्य कैकेयि दौर्भाग्यं राज्ञा ते ख्यापितं महत् । आशीविषस्त्वां संक्रुद्धश्चण्डो दशतु दुर्भगे ।

सुभगा खलु कौशल्या यस्याः पुत्रोऽभिषेच्यते । कुतोहि तव सौभाग्यं यस्याः पुत्रो न राज्यभाक् ।

सा तद्वचनमाज्ञाय सर्व्वाभरणभूषिता । वेदीविलग्नमध्येव बिभ्रती रूपमुत्तमं ।

विविक्ते पतिमासाद्य हसन्तीव शुचिस्मिता । प्रणयं व्यञ्जयन्तीव मधुरं वाक्यमब्रवीत् ।

सत्यप्रतिज्ञ यन्मे त्वं काममेकं निसृष्टवान् । उपाकुरुष्व तद्राजंस्तस्मान्मुच्यस्व सङ्कटात् । २५९५

॥ राजोवाच ॥ वरं ददामि ते हन्त तद्गृहाण यदिच्छसि । अबध्योबध्यतां कोऽद्य बध्यः कोऽद्य विमुच्यतां ।

धनं ददानि कस्याद्य ह्रियतां कस्य वा पुनः । ब्राह्मणस्यादिहान्यत्र यत् किञ्चिद्वित्तमस्ति मे ।

पृथिव्यां राजराजोऽस्मि चातुर्व्वर्ण्यस्य रक्षिता । यस्तेऽभिलषितः कामो ब्रूहि कल्याणि मा चिरं ।

सा तद्वचनमाज्ञाय परिगृह्य नराधिपं । आत्मनो बलमाज्ञाय तत एनमुवाच ह ।

आभिषेचनिकं यत्ते रामार्थमुपकल्पितं । भरतस्तदवाप्नोतु वनं गच्छतु राघवः । २५९०

स तद्राजा वचः श्रुत्वा विप्रियं दारुणोदयं । दुःखार्त्तो भरतश्रेष्ठ न किञ्चिद्व्याजहार ह ।

ततस्तथोक्तं पितरं रामो विज्ञाय वीर्य्यवान् । वनं प्रतस्थे धर्म्मात्मा राजा सत्योभवत्विति ।